

Assisi-Kredsen
Marianne Plum
Teglværksgade 3, 1.th.
DK-2100 København Ø

Returneres ved varig adresseændring

Nyt fra ASSISI-KREDSEN

Sept 2019

nr. 100

BESTYRELSEN

Gunnar Bach Pedersen, formand
Bjerggården 20, 4.tv., 2635 Ishøj
tlf 23 60 82 70
gbp@assisi-kredsen.dk

Marianne Plum, sekretær
Teglværksgade 3, 1.th., 2100 Kbh Ø
tlf 20 28 25 03
plum@assisi-kredsen.dk

Bo Høgh Rasmussen, kasserer
Ved Bellahøj Nord 3A, 2700 Brønshøj
tlf. 30 50 87 04
bohoegh@gmail.com
Bankkonto:
reg. nr. 5361 konto nr. 0262776

Frederik Hjerrild
Dirch Passers Allé 17, 3.th.,
2000 Frederiksberg
tlf. 61 79 50 55
frederikhjerrild@gmail.com

Susanne Gram Larsen
Mathilde Parken 5, st.th., 3400 Hillerød
tlf. 20 64 00 46
sglarsen@mail.dk

Eva Rungwald
Løvevej 10, 2610 Rødovre
tlf. 36 41 33 96 ditrung@privat.dk

Gert Ryom-Hansen
Vennemindevej 2, 2.th., 2100 Kbh Ø
tlf. 61 46 73 70
gertryomhansen@gmail.com

Johan Petersen
Kulsviervej 95 B, 2800 Lyngby
tlf 28 71 94 15
johanaapetersen@gmail.com

Finn Günther
Knudskovparken 87B, 4300 Holbæk
tlf. 64 65 05 40
finn@famgunther.dk

NYT FRA ASSISI-KREDSEN

redigeres af

Marianne Plum (ansv) og Gunnar Bach Pedersen
Henvendelser vedr. bladet: nyt_fra@assisi-kredsen.dk

Assisi-Kredsen på Internet: www.assisi-kredsen.dk
Søg på Facebook efter: Assisi-Kredsen

Nyt fra Assisi-Kredsen
ISSN 1395-8798

INDHOLD:

ASSISI-KREDS DATOER

Nr. 100	<i>side 3</i>	♦ 23. november 2019 Efterårsmøde i Vejleå Kirke Erik Strid: "Fortællingen om Frans af Assisi"
Efterårsmøde	<i>side 4</i>	
"En ny lille tosse"	<i>side 5</i>	
Bog anmeldelse		
Besøg af Gud Frans-billeder	<i>side 8</i>	♦ 29. februar 2020 Årsmøde i Natanaels Kirke
Besøg i Vadstena	<i>side 15</i>	♦ 22. - 30. maj 2020 Rejse til Assisi Se side 19 (henv. Gunnar Bach Pedersen)
Assisi-rejse maj 2020	<i>side 19</i>	
Bestyrelsen	<i>bagsiden</i>	

Det gamle Birgittakloster i Vadstena - nu klostermuseum (læs side 15)

Kun få pladser

Igen i år har mange medlemmer meldt sig til forårsrejsen, allerede inden programmet forelå. Derfor er der kun få pladser tilbage. Program og tilmeldingsblanket kan findes på

www.assisi-kredsen.dk/rejse

Henvendelse om rejsen til
Gunnar Bach Pedersen.

completorium kl. 19.30, hvilket var en smuk og stemningsfuld oplevelse. Dejlig afslutning på dagen i Birgittasalen, som formentlig tidligere har været en del af søstrenes kirke.

Vi delte vore oplevelser, sang nogle sange og nød den sidste vin, slik og snacks. Efter morgenmaden søndag var der tid til en spadseretur i det dejlige solskinsvejr. Vi gik omkring "Gamla hospitalet" og "Trefaldighedskyrkan", så Mårten Skinnares hus, og beundrede de smukke frodige jordlodder, som lå i forbindelse med lejlighedsbyggeriet langs søen. Turen langs Vättern er umådelig smuk på alle tider af døgnet. Vi valgte at deltage i søstrenes messe, og kunne konstatere, at der tilsyneladende er en ganske stor katolsk menighed i Vadstena, kirken var i alle tilfælde ganske velbesøgt. Der blev bedt for og udtrykt ønske om en god og sikker hjemrejse for klostrets danske gæster, og det var jo et smukt træk. Tid til et sidste besøg på konditoriet til en kop kirkekaffe, inden frokosten i "Rådhuskällaren". Afgang fra Vadstena kl. 14 med kurs mod Ljungby, hvor et hurtigt måltid blev indtaget, inden sidste del af turen. Vi tog afsked ved Enghave kirke og kunne konstatere, at alle vore forventninger - og mere til - var blevet indfriet.

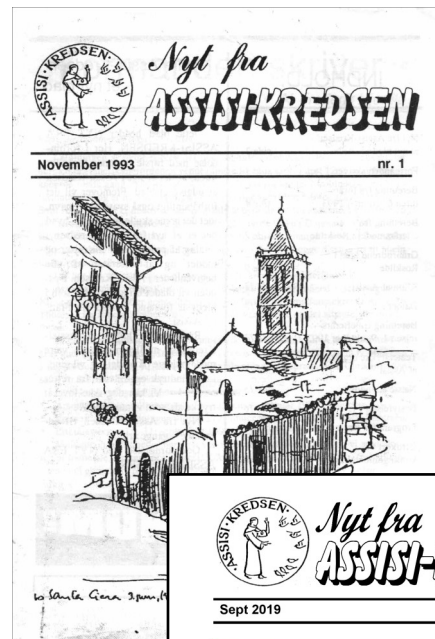
Pater Peter, som forestod messen i søstrenes kirke er franciskaner, og i et hæfte som lå i tv-stuen på klosteret skriver Sine Persson om den hellige Birgitta af Vad-

stena hendes liv og visioner bl.a.: "Birgitta foretog sammen med sin datter, foranlediget af den hellige Frans, også en pilgrimstur til Assisi. Her havde hun mange visioner, bl.a. for at rense den hellige Frans for anklagen om uægheden af Portiuncula-afladen. Birgitta gjorde sig stor umage med at få udbredt åbenbaringerne om ægheden ikke kun til ordensfolk, men også alle vegne hos det troende folk, og herved genoplivedes ærbødigheden for den store helgen fra Assisi igen. "

Med denne lille sløjfe til Assisi takker Holbækkerne alle i gruppen for godt rejseselskab og sender en stor tak til Gunnar og Marianne for endnu en dejlig og uforglemmelig oplevelse.

Nyt fra Assisi-Kredsen nr 100

Nyt fra Assisi-Kredsen

udkom første gang i november 1993 som kredsens primære middel til kontakt med medlemmerne.

Tidligere havde været udsendt uregelmæssige nyhedsbreve med programmer for kredsens aktiviteter. Fordelen ved et blad var og er, at det udover programmer m.m. giver mulighed for artikler om det, som ligger indenfor kredsens interesseområde.

Nu er der gået 26 år, og vi er nu nået til blad nr. 100.

Vores lille blad har gennem alle årene haft det samme layout - bortset fra at vi på tidspunkt fik det i farver.

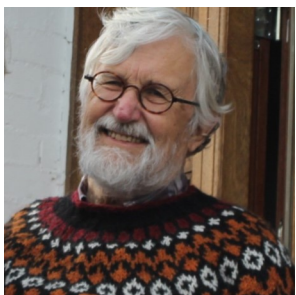
En nyhed er også, at en del medlemmer nu får bladet via nettet.

Men alle, der gerne vil, kan stadig få det i trykt form.

Efterårsmøde

Lørdag d. 23. november i Vejleå Kirke

Assisi-Kredsens efterårsmøde afholdes lørdag d. 23. november kl. 11 i Vejleå Kirke, Ishøj Boulevard 1, Ishøj

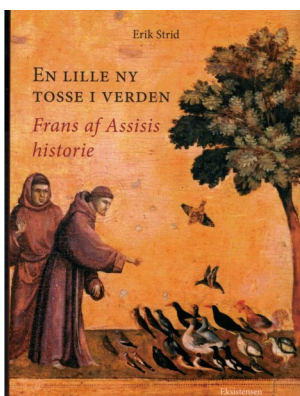
Dagens foredrag er ved
Erik Strid

Han vil give os del i den skildring af Frans, som han giver i sin nye Frans-biografi *"En lille ny tosse i verden"*. (Se anmeldelse af bogen på de næste sider).

Program for dagen:

- Gudstjeneste
- Frokost
- Foredrag
- Kaffe

Deltagelse koster 150 kr. (inkl. frokost og kaffe)
Tilmelding er ikke nødvendig.

Hvordan du kommer til Vejleå Kirke:

Offentlig transport: Tag til Ishøj St. med S-togslinje A eller bus 300S (bl.a. fra Glostrup st.) eller 400S (bl.a. fra Høje Taastrup st.) Gå fra stationen ind gennem Ishøj Bycenter, drej til højre foran Bilka ud af centret og følg stien langs parkeringspladsen frem til kirken.

Bil: Kør fra motorvej ved afkørsel Ishøj, kør ad Ishøj Stationsvej mod Ishøj C, fortsæt forbi kirken og drej ind ad indkørslen til Bilka. Tak den første frakørsel i rundkørslen og kør langs Bilkas parkeringsplads, fortsæt til vejen er drejet til venstre. Så er der på højre side en grøn port, som fører ind til kirkens parkeringshus. Porten åbner automatisk, når du kører frem mod den. Fra parkeringshuset er der en trappe op til kirkepladsen.

blev personificeret i målmanden for den tyske klub Kaiserslautern, svenskeren Ronnie Hellström, som blev hendes "livs helt". Fascinationen af det svenske førte til sommerjobs i nogle år som volontør i klostret i Vadstena, studier i svensk sprog og historie og senere beslutningen om at indgå i klosterlivet. Da søster Monica fejrede 25 års jubilæum, havde hendes medsøstre ganske uden hendes vidende arrangeret besøg af Ronnie Hellström, som hun så mødte personligt for første gang. Denne gestus fra søstre var for søster Monica en stor kærlighedserklæring og symbolsk for deres forhold til hinanden i det fælles klosterliv.

Næste programpunkt var guidet tur i Örtagården med diverse krydderurter og læge-

planter, videre til Munkträdgården med bl.a. gamle æblesorter, som man er forpligtet til at bevare i forhold til genbanken på Svalbard, hvor arterne er registreret. Guidningen fortsatte med en repetition af Birgittas levnedsløb og efterfølgende besøg i klostermuseet, hvor vi bl.a. kunne se en rekonstruktion af søstrenes celler og nogle fantastisk smukke broderier af bl.a. messehagler m.m. Vores guide demonstrerede akustikken i den tidligere kapitelsal ved at synge en lille hymne, som viste, at rummet i allerhøjeste grad fremhæver sang.

Inden aftensmad nåede vi en kop kaffe i "Gamla Konditoriet". I "Rådhuskällaren", fik vi endnu en god og velsmagende menu så tidligt, at vi kunne nå søstrenes

fulgt af morgensamling i søstrenes kirke, en smuk moderne kirke fra 1973 i umiddelbart forlængelse af gæstehuset. Derefter afgang til den gamle klosterkirke, Blåkyrkan, hvor en særdeles kompetent, engageret og letforståelig guide viste os rundt og fortalte. Blåkyrkan kaldes sådan p.gr.a. kalkstenene, som giver væggene et blåligt skær. Den meget store kirke, som i øvrigt ikke er forsynet med klokker, prydedes af flere smukke træfigurer, en af Birgittafigurene anses som ganske veltillende, da den italienske kunstner var samtidig med Birgitta og derfor kunne have mødt hende. En "Anna selvtræde" figur af Anna, Maria og Jesusbarnet er også meget smuk, ligesom en fin lille

forgylt statue af Birgittas datter Katarina, som paven havde foræret til kirken under sit besøg i 1989.

Frokost i "Rådhuskällaren" og retur til klosteret, hvor søster Monica fortalte om søstrenes dagligdag, et enkelt, skemalagt liv. Der bor nu 8 søstre i klosteret, og der er ikke umiddelbart udsigt til, at de bliver flere. Alle deltager i de forskellige praktiske gøremål efter formåen, og i gæstehuset arbejder nogle unge piger som volontører. Søster Monica, som er født i Tyskland, fortalte meget morsomt og rørende om baggrunden for sit kald. Hun var allerede som barn uden nogen åbenlys grund fascineret af Sverige og svensk, hvilket i forbindelse med VM i fodbold i 1974

EN LILLE NY TOSSE I VERDEN

Boganmeldelse ved Gunnar Bach Pedersen

"Det lykkedes hurtigt kirken at få ændret Frans fra en, man skulle efterligne, til en, man skulle beundre."

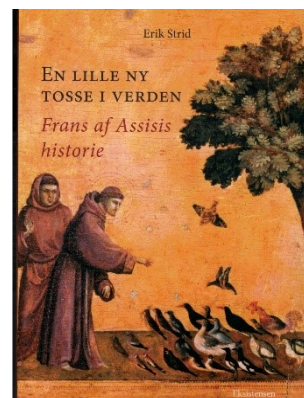
Ovenstående er et citat fra et foredrag af den italienske middelalderhistoriker og Frans-forsker Chiara Frugoni, citeret efter hukommelsen. Dette citat kunne have været mottoet for den bog om Frans, som udkom d. 27. juni 2019.

Forlaget har været så venlig at sende et anmeldelseseksemplar – og jeg vil gerne anmelde bogen og anbefale den. For jeg synes, at det er en væsentlig bog, som forhåbentlig får stor udbredelse blandt dem, som er interesserede i "den lille tosse" fra Assisi.

Denne noget respektløse omtale af Frans stammer fra ham selv ifølge det kilde-skrift, som kaldes Assisi-kompilationen.

Det er hans reaktion på kardinal Hugolins opfordring til, at Frans og hans kammerater skulle leve efter en af de anerkendte munkeregler: "Herren sagde til mig, hvad han ville, at jeg skulle være en lille ny tosse i verden! Og Gud ville ikke føre os ad nogen anden vej end ved den videnskab!". Og ordet "tosse" er måske i virkeligheden en for mild oversættelse af det ord, som Frans brugte, ordet "pazzo".

Erik Strid er i sin bog gået til kilderne, og de mange citater er oversat af ham selv. Og han har, så vidt jeg kan se uden at tælle efter, især bygget på de skrifter om Frans, som dukkede op med baggrund i de første brøders erindringer om det, som de syntes manglede i Thomas af Celanos første værk om Frans. Dette var jo et værk rettet til paven og den officielle kirke som begrundelse for kanoniserin-

Erik Strid:
EN LILLE NY TOSSE I VERDEN
Frans af Assisis historie

Forlaget Eksistensen 2019
413 sider
329,- kr

gen af Frans. Og Erik Strid mener, at der er temmelig stor forskel på Frans og hans liv på den ene side og på den anden side tolkningen af ham i de bøger, som blev udgivet om ham. Og samtidig med at han er kritisk overfor den officielle tolkning af Frans, så vover han selv det ene øje og giver sin tolkning af manden og det, som han ville. Og den er der sikkert en del, som vil have indvendinger imod.

Fra kirkens side var ønsket at bruge Frans til at fremme den officielle kirkes magt. Det begyndte med pave Innocens III's anerkendelse af Frans' lille gruppe af lazaroner. Det skete på grund af drømmen, hvor den vaklende kirke blev holdt oppe af Frans; men denne drøm kan jo sagtens være et udtryk for pavens håb om, at Frans med sit fattigdomsideal kunne holde dem indenfor kirken, som ellers ville tilslutte sig kætterske bevægelser med et tilsvarende syn på fattigdom. Pavens drøm blev senere til et mareridt for hans efterfølgere, da nogle strammere blandt Frans' efterfølgere ville hævde fattigdommen som forpligtende for hele kirken. Da blev svaret, at sådanne tanker var kætteri.

Frans ville ikke være fattig for derved at skabe sig fortjenester overfor Gud, men for at leve solidarisk med alle de ufrivilligt fattige. Afgørende i Frans' omvendelseshistorie er hans opdagelse af den spedalske. Legenderne fortæller, hvorledes den unge rige Frans en dag ikke længere

slængede sin almisse til den spedalske, men steg af hesten og kyssede ham. Erik Strid er meget kritisk over det, som legenden også fortæller, at han genkendte Kristus i den spedalske. Han synes, at situationen derved trækkes væk fra den konkrete solidaritet med de små til en religiøs åbenbaring. Men betyder det i virkelighed andet end, at Frans oplever sandheden i Jesu ord fra den store domsscene: "Hvad I har gjort imod disse mine mindste små, det har I gjort imod mig"?

Frans opfattes i modsætning til den officielle kirke fra oven, hans kirke er fra neden. I slutningen af sit liv skriver han: "Vi tilbeder dig, Herre Jesus Kristus i alle dine kirker i hele verden...". Det handler ikke om kirkeinstitutionen, men om de konkrete lokale kirker, hvor præster rækker mennesker fællesskabet med Kristus.

Bogen skelner stærkt mellem den unge Frans og den ældre (gammel blev han jo aldrig). De første år efter omvendelsen, hvor de første brødre (kammerater kaldes de i bogen som oversættelse af det italienske compagni) var de gyldne år, hvor de vandrede rundt som Guds gøglere for at formidle evangeliet i Umbrien og i Rietidalen. Senere – især efter hans hjemkomsten fra mødet med sultanen i 1219, ser det anderledes ud. Han bliver kaldt hjem, fordi der er splid blandt brødrene, og han oplever, at både mange af dem og de kirkelige myndigheder vil dreje hans orden i en anden retning. Den skal være en slags

Besøg i Vadstena

Assisi-Kredsens tur 6. – 8. september 2019

Af Bente og Peter Dinesen

Med 23 forventningsfulde passagerer kørte bussen fra Enghave kirke fredag morgen med kurs mod Helsingør og færgen til Helsingborg. Derefter frokostpause i Ljungby, hvor vi spiste vore medbragte madpakker i bussen og nød de øl og vand, som Gunnar og Marianne gavmildt delte rundt. På den videre tur fortalte Gunnar om den hellige Birgitta af Vadstenas liv - bl.a. med udgangspunkt i en bog af Bodil Busk Sørensen.

Vi gjorde holdt ved den velbevarede klosterruin i Alvastra, hvor Birgittas mand, Ulf Gudmarsson, tilbragte sin sidste levetid. Det havde regnet det meste af vejen fra Ljungby, men da vi stod ud af bussen, var regnen hørt op, og på resten af turen havde vi det smukkeste sensommervejr.

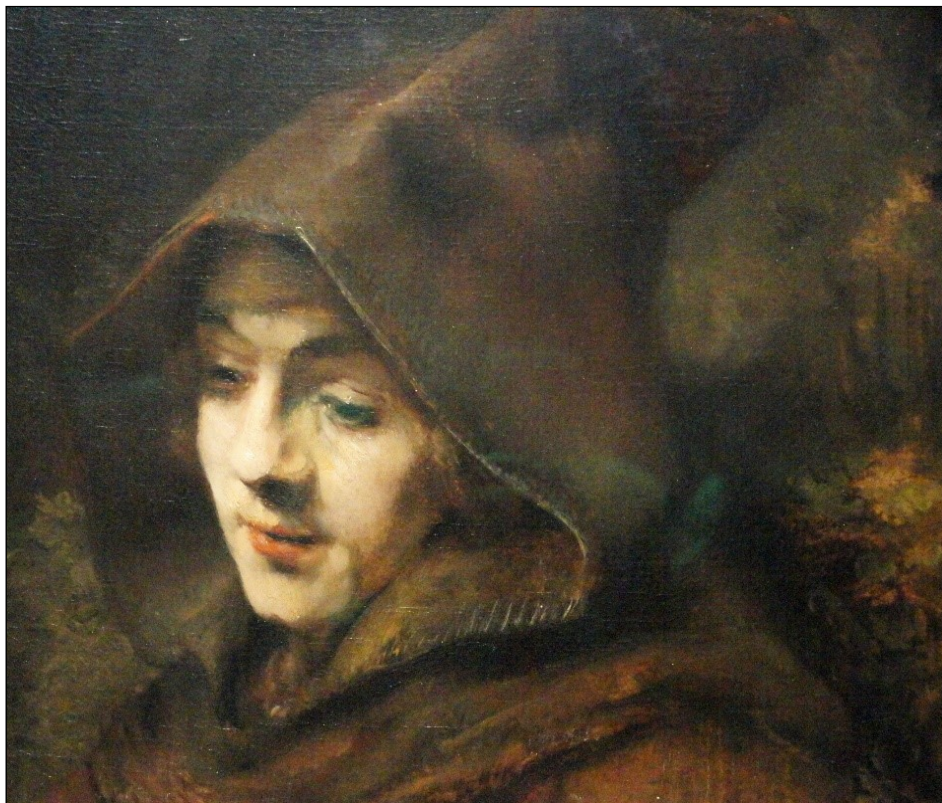
Ved 16-tiden ankomst til Birgittaklosters gæstehus, hvor vi blev budt velkom-

men af søster Monica. Vi blev indlogeret på 2. sal i det yndigste lille værelse med gamle hvidmalede møbler, småblomstret tapet og blondégardin, meget fint og svensk; men værelserne var vist ret forskellige. Gæstehuset er i det hele taget meget charmerende med det gamle interiør i hyggelige stuer og ikke mindst beligheden lige ud til Vättern. Tid til spadseretur i byen, som er meget velholdt og ren, kaffestop i det hyggelige "Gamla Konditoriet" inden aftenmåltidet hos "Borgmestaren" på torvet. Rejselederne havde så sent som dagen før afrejse fået oplyst, at måltider ud over morgenmad ikke kunne indtages på klosteret på grund af søstrenes stilledage. Så der var indgået aftale om spisning i byen, og allerede i bussen blev der taget stilling til hvilken pizza, man hver især ønskede at indtage. Dagen sluttede med aftenhygge i Birgittasalen, hvor den annoncerede film måtte opgives af tekniske årsager. Men vore rejseledere havde sørget for rød- og hvidvin, slik og chips, så der var basis for en hyggelig afslutning på dagen – også med et par sange fra det medbragte sanghæfte. Og det blev det!

Lørdag var der morgenmad kl. 8, efter-

Frans godt have set ud, da han skumplede af sted på sit æsel gennem Sansepolcro, mens folk masede og skubbede bare for at komme til røre ved ham. Bortset fra at den rigtige Frans var mere beskidt og skægget og hærget at se på. Billedet hænger på Rijksmuseum i Amsterdam, og det er nok det portræt af Frans, jeg personligt holder mest af.

”hær” der skal fremme kirkens indflydelse, i stedet for at være mennesker, der vil være sammen med andre fattige. Foran Frans’ gravkirke står Norbertos statue af den mismodige Frans til hest, hjemvendt efter at have opgivet at drage i krig. Den kunne lige så godt symbolisere Frans i hans seneste år, hvor så meget var gået i en anden retning end den, han havde håbet. Og det gjorde det i endnu højere grad efter hans død, hvor de byggede basilikaen til hans ære, og han med stigmaterne blev betragtet som et banner i kirkens kamp om magt. I sine sidste år, hvor hans helbred gør det umuligt, drømmer han om at vende tilbage tjenesten for de spedalske.

Erik Strid skriver (side 321): ”Jeg tror, at Frans engang troede, hans klovneri ville virke, så Kirken kunne blive de fattiges tjener og de udstødtes ven, og bliver en fredsstifter på jorden. Men da det ikke sker, og da selv hans orden ”bliver taget ud af hans hånd” og ender med at ville noget andet end han selv, da bliver revnen til et brud. Han resignerer og vender inde i sig selv tilbage til begyndelsen: til trøsten i oplevelserne med Gud og til den helt enkle tjeneste for fattige.”

I bogen har vi fået en meget væsentlig skildring af Frans’ liv og betydning, men altså også af, at hans projekt blev overtaget af andre og ført et andet sted hen.

Og så får vi i tilgift et grundigt tillæg, som fører os rundt på de steder, som var knyttet til Frans. Så bogen bliver på en gang en bog om Frans og en rejsefører for den, der vil udforske de steder, hvor han har været.

Bogen er ifølge forfatteren ikke ”et videnskabeligt” arbejde, fordi der mangler noteapparat. Men han siger ikke for meget, når han også fremhæver, at den bygger på ”omhyggelige kildestudier”. Det er en grundig bog, og for de fleste er det jo nok en fordel at undvære alt for meget med noter og den slags. Den er skrevet i et letflydende og billedrigt sprog (som erstatter de manglende illustrationer!) og den viser et stort engagement i emnet. Og der er en god argumentation for det syn på Frans og den sammenhæng/modsætning, han virkede i.

BESØG AF GUD

Billeder af Frans af Assisi fra ungrenæssance til barok

Af Erik Strid

I min bog om Frans af Assisi, "En lille ny tosse i verden" er jeg inde på, at Frans livet igennem havde stærke, umiddelbare oplevelser af Guds nærvær. Mystiske oplevelser, kalder vi det. "Besøg", visitationes, siger legenderne. Det var en oplevelse af, at alt var godt, af syndsforladelse og salighed. Jeg vil påstå, at det var de oplevelser, der var brændstoffet i hans livsrejse, og oplevelsen på la Verna har nok været en slags kulmination.

Samtidig har han også, igen og igen, følt sig forladt af Gud, ikke-god-nok, gid han dog kunne få et pant på den evige salighed. Det fik han så også, igen og igen, og det er så stort for ham, at han ved, at han må holde det for sig selv. At opleve Gud,

er ikke noget, man snakker om. Det er en hemmelighed, man ikke kan dele med nogen. Derfor er det måske også svært for ham at holde fast på den tro.

Der var nogle af hans kammerater, der forstod lidt af det. Legendeforfatterne fortæller om oplevelserne, men de forstår dem på deres egen måde. Mere og mere bliver det en belønning for Frans' fromme præstationer. For Bonaventura bliver det en intellektuel tankeøvelse: et landkort over vejen til at skue Gud. Men dermed er det også blevet til noget helt andet.

Giotto, Frans' historiemaler frem for alle, forstår det slet ikke. Han er en borgerlig humanist med begge ben på jorden. Han

Erik Strids bog om Frans er uden billeder. Det skyldes bestemt ikke, at der mangler billeder af Frans. Årsagen er, at forlaget gerne ville kunne udgive bogen til en ikke alt for høj pris.

Men da bogen var færdig, gav Erik sig til at lægge en række opslag på Facebook med billeder af Frans. På den baggrund bad redaktionen af dette blad ham om at skrive en artikel om Frans i kunsten. Og den har vi så her.

mennskeskikkelser, der er som lange, himmelstræbende flammer i kølige farver. Han maler lige omkring 1600 stribevis af billeder af Frans med lappet kutte, et dødningshoved i hænderne og et higende, himmelvendt blik. Og uden mindste munterhed. Det var åbenbart det, man ville have dengang, men det må også have været sådan el Greco så Frans, og i øvrigt også alle andre hellige skikkelser. Ekstatisk, higende oven ud af verden. Der

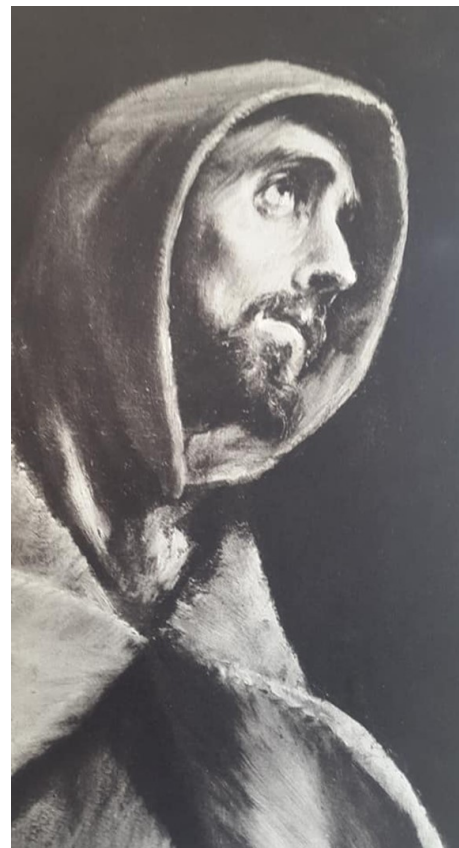
er noget "Far verden, Farvel!" over alle hans billeder.

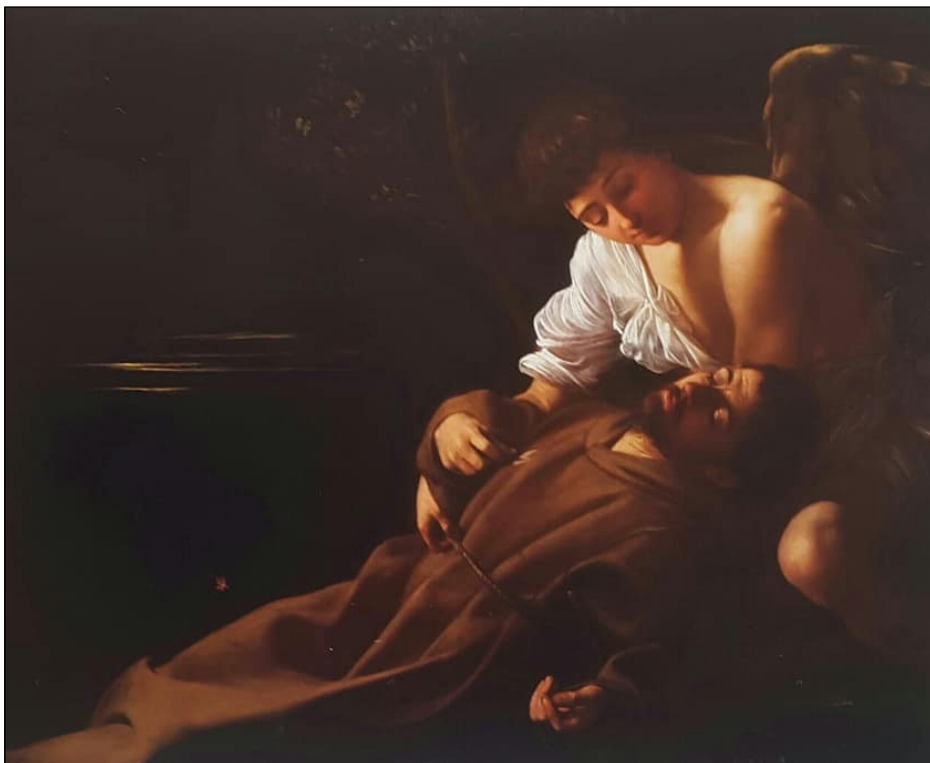
Frans af Assisi i Amsterdam.

Hele dette lille stykke kunsthistorie har stået i modreformationens tegn. Men vi slutter den et halvt århundrede senere, i baroktiden og i et protestantisk land.

Amsterdam er religiøst set en verdensby, her er jøder og katolikker og alle mulige afskygninger af protestanter, jordnære borgere og mystiske tænkere. Den ubetinget største og mest egenartede kunstner hedder *Rembrandt*. Også han maler, hvad han selv vil. Det er ikke så længe siden, og ikke så langt borte, at en calvinistisk terrorgruppe massakrerede 11 franciskanere og 8 andre katolske præster i Gorkum som hævn for, at de havde angivet protestantiske "kættere" til inkquisitionen i det spansk styrede Flandern. Det var i Flandern i 1572, og der findes der detaljerede billeder af det i Chiesa Nuova i Assisi.

Men i 1660 maler Rembrandt sin søn Titus som franciskaner. Det er ikke bare et vidnesbyrd om kunstnerens og hans bys religiøse tolerance. Det er et inderlig og indforstået portræt af et menneske, der er helt opslugt ser ind i en anden verden, i egentlig forstand en mystiker. Sådan kan

følsomt, men langt mere almenmenneskeligt.

Caravaggio malede også o. 1605 et par billeder af Frans, mediterende foran et kors og med et dødningshoved i hænderne. Det er et nyt motiv - forgængeligheden - som dukker op netop i de år. Et af billederne findes i Palazzo Barberini i Rom, et andet i pinakoteket i Cremona.

Frans af Assisi i Spanien

I Spanien er maurerne forlængst smidt ud. Det er jøderne også, og mens Hamlet i London udbryder sit "At være eller ikke", og Don Quichote slås med sine vejrmøller, er inkquisitionen fast i mælet, for ikke at sige jernhård. I denne verden af modsætninger hedder den fejrede hofmaler *el Greco*. Egentlig er hans navn Domenico Theotocopuli, og han kommer fra Kreta. Han ligner ikke nogen anden og maler billeder med

maler, hvad Bonaventura har tænkt, men det er som et teatermaleri. Giottos efterfølgere, både dem vi støder på i Assisi, f.eks. "Hvælvkappemesteren" i San Franciscos underkirke, og f.eks. Ghirlandaio i Sassetti-kapellet i Firenze, forstår det heller ikke.

Hvælvkappemesteren gør mystikken til pompøs allegori, og Ghirlandaio er mest optaget af at imponere det florentinske borgerskab (og det gør han godt!). Også siena-maleren Sassetti, der udførte den nu fragmenterede altertavle i Sansepolcro (noget af den kan ses i Villa I Tatti i Firenze), malede allegorier over Frans' dyder.

Først da renæssancen er kommet godt i gang, og gotikken (sammen med den romerske kirke) kæmper for livet for at overleve nord for Alperne, sker der noget nyt.

Frans af Assisi i Danmark.

I Odense var billedskæreren og maleren *Claus Berg* omkring 1520 med i den sidste voldsomme gotiske kulturpræstation: Allehelgentavlen, livstræstavlen eller den store frelseshistoriske tavle i Gråbrødrekirken. (Tolkningen af tavlen er noget af en udfordring for kirke- og kunsthistorikere.) Dronning Christina havde bestemt, at her skulle hun og

hendes mand, kong Hans, og deres børn begravnes. Men i Danmark var der borgerkrig, og i Tyskland var reformationen i fuld gang.

Midt i en kæmpende, desperat tid ser vi Kristus hænge i altings midte, korsfæstet på de slyngede grene af historiens træ, som omslutter hele Guds historie med menneskeheden. Rundt om står alle de hellige fra den nye og den gamle pagt og fra kirkens historie, som i en strålende himmelsk fremkaldelse, når dramaet er

overstået. Vi ser på tavlen og forvisses om, at alting ender godt.

Ved Kristi højre side knæler Frans. I en evig, lykkelig tilbedelse. Der er noget påtrods-af-alting over hans bøn. Måske er det sådan, al ægte mystik er: Vi ser Gud på trods af at verden omkring os går under. (Nogle mener, at altertavlens Frans portrætterer Jakob den Danske, en franciskaner, som efter alle reformationens tumulter endte i Mexico, og som vel at mærke måske er identisk med dronning Christinas egen søn. Det giver unægtelig et skær af virkelighed til denne fornemmelse af at se Gud, netop som ens verden går under.)

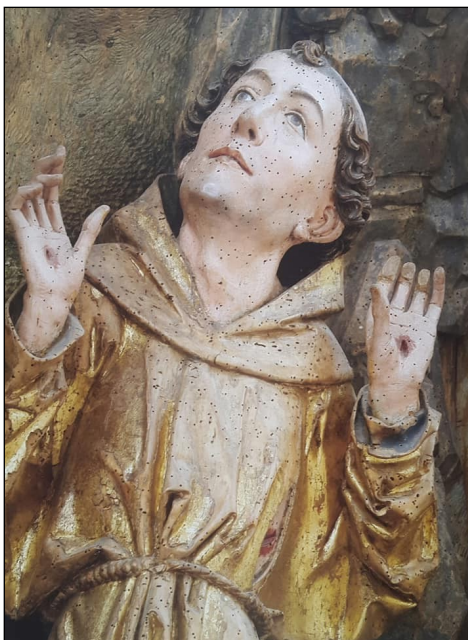
Hvorom alting er: Det er et billede vi elsker: denne inderlige oplevelse af, at Gud tilsiger os sin kærlighed og tilgivelse, og hvis vi er i tvivl, kan vi bare se på Guds Søn, korsfæstet midt i verden.

- Det gik jo som det gjorde. Den funk-lende katolske fromhed gik til grunde. Med nød og næppe undgik altertavlen at ende som brændsel. Efter en tid i Vor Frue kirke endte den i Odense domkirke, Skt. Knuds. Der kan vi gå hen og se den.

Frans af Assisi i Rothenburg

En snes år tidligere skar den unge franske billedskærer *Tilman Riemen-schneider* en altertavle til franciskanerkirken i Rothenburg ob der Tauber. Klosterets guardian hed Martin Schwarz og var selv en dygtig maler, muligvis var det ham, der lavede udkastet til tavlen, og også stafferede og forgyldte den.

Motivet var ligetil og velkendt i den franske kunsthistorie: Stigmatiseringen. På la Verna modtager Frans af Assisi Jesu sårmærker. Broder Leo ledsager ham. Men der er en ting, der mangler: selve den korsfæstede seraf. Man har spekuleret på, om det er fordi der har hængt et krucifiks over alteret foran tavlen. I så fald

kommer billedet til at ligne Claus Bergs meget. Udtrykket er i hvert fald det samme lykkeligt henrevne. Frans ser Guds kærlighed.

- Det kom til at gå Tilman Riemen-schneider og hans værk på samme måde som Claus Berg. Reformationen sejrede delvist, og i Tyskland fejede bondeoprøret tilmed hen over landskabet. Begge kunstnerne forblev katolske, mester Tilman, som var blevet borgmester i Würzburg, valgte bøndernes parti og måtte betale dyrt for det, ligesom legenden også fortæller at Claus Berg fik sine hænder skamferet.

Frans af Assisi i Italien

De nordeuropæiske billedskærermestre var velanskrevne borgere i deres byer, men de gav verden billeder af en grænseoverskridende tro. Med den italienske højrenæssance blev kunstnerne mere end mestre. De blev genier, enkeltmennesker, der mere og mere selv bestemte, hvad de ville male og hvordan. For dem synes Frans af Assisi ikke at være interessant.

Det bliver han derimod i den tid, som følger efter, hvor renæssancen bliver til barok. Man kalder overgangen *manierisme* og mener vel dermed også, at selve det grænsesøgende bliver en mode. For enkelte kunstnere bliver troen i sin

ekstremform - mystikken - et kendetegn på kampen for at finde sig selv.

Det gælder italieneren *Michelangelo Caravaggio*. Han maler sin egen sjæl ind i billedernes drama af lys og skygge, ren ekspressionisme. Netop på den baggrund kan han også male fred.

Han har malet et par billeder af Frans af Assisi, bl.a. dette (se næste side), som ikke helt er ligetil at forstå. Det er fra o. 1600 og findes i Wadswart Atheneum, Hartford, Connecticut. Vi ser Frans ligge som i fuldstændig hvile efter en voldsom indre kamp. Han trøstes varsomt af en smuk og venlig engel. Sårmærkerne er tydelige, er vi på la Verna? Eller forestiller billedet Frans' død. I hvert fald er kampen overstået, vi ser et menneske, der har været igennem en følelsernes kværn og som nu varsomt trøstes af en engel. Den kulsorte anfægtelse er overstået, nu er alt en uendelig fred, en himmelsk trøst. Vi ved fra legenderne, at det kendte Frans til.

- I øvrigt finder vi i franciskanerkirken *a Ripa* i Rom et billede, der både ligner og er meget forskelligt. Det er billedhuggeren *Gianlorenzo Berninis* gravmæle fra 1670'ne over Ludovica Albertoni. Vi ser den adelige tredjeordenssøster i dødsøjeblikket, som i ubeskrivelige salighed. Men hvor Berninis i øvrigt mesterlige figur er på grænsen til det erotiske, virker Caravaggios billede nok